

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

De S. Geroldo Coloniensi, Pro Martyre Culto, Apud Cremonam In Insubria.
Sylloge Historico-Critica.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A

AUCTORE
C. S.

DE S. GEROLDO COLONIENSI,

PRO MARTYRE CULTO,

APUD CREMONAM IN INSUBRIA.

SYLLOGE HISTORICO-CRITICA.

§ I. Sancti apud perpaucos martyrologos memoria : ejusdem gesta unde primo accepta, et a quibus scripta et typis edita.

ANNO MCCL.
In utroque
Philippi Ferrariorum Catalogo Sanctorum

Hunc Virum, Coloniae quidem Agrippinae ad Rhenum mundum natum, sed in peregrinatione, religionis ergo suscepta, in agro Cremonensi apud Insubres circa medium saeculum xiii a latronibus trucidatum, cultuque martyris, quam certis gestis notioerem, primus e martyrologis, quem novi, Philippus Ferrarius utriusque suo Sanctorum Catalogo hac die 7 Octobris inseruit. In Catalogo eorum, quorum nulla exstat in Romano Martyrologio memoria, laudans Tabulas ecclesiae Cremonensis, sic paucis habet: Cremonae S. Geroldi martyris; additque in Annotationibus ibidem: Patria erat Coloniensis, apud Cremonam peregrinando interfectus; cujus Vita typis extat excusa. Latius de eodem agit in Catalogo Sanctorum Italiae, ad eundem diem elogium illius, seu quoddam Vitae compendium, recitans, quod totidem verbis subiungo, infra examinandum.

hoc die eum
elogio, velut
martyr,

2 Geroldus, Coloniae Agrippinae anno Salutis mcci natus, a puero pietate et abstinenciae deditus, factus grandior multas tentationes diaboli superavit. Ubi ad aetatem virilem pervenisset, cilicio indutus humi cubabat, seque in Dominicae passionis meditatione, donec sanguis in terram deflueret, flagellabat, jejuniis et orationibus intentus. Is humili amictu contentus, absque ullo saecularis auxilii adminiculo multas, et quidem longinquas, suscepit peregrinationes. Cum autem post S. Jacobi in Hispaniam, et Romae peregrinationem, in Palaestinam transmittere pararet, apud Cremonam in pago Marnica, a Pado fluvio absorpto, dum ad duos latrones, rixam inter se simulantes, pacificandos accurrat, ab illis ratis eum pecuniam habere, multis in capite vulneribus inflicto, impie occiditur. Cujus corpus insigni miraculo deprehensum traditur, campanis civitatis sponte sonantibus, odore suavissimo ex eo exhalante, luminibusque divinitus in eo loco splendentibus.

inscriptus le-
gitur;

3 Quare sanctus Vir jacens cum libello, in quo nomen suum et patriae cum aliis rebus scriptum erat, inventus est: cujus corpus ab episcopo et clero cum tota civitate, quae ad tantam rei novitatem confluerat, solemniter pompa elatum, in urbemque delatum, in aede S. Vitalis conditum est, cum portitores, ad aliam ecclesiam divertere conantes, immobiles

Octobris Tomus III.

effecti fuissent. Illud nunc in propria ecclesia pie asservatur. Ex vita ipsius Cremonae MDLXXXI typis excusa. Haec ibi Ferrarius, in Annotationibus ibidem subiiciens ista: Cum, praeter enarrata, nova post mortem ad ejus tumulum super caecis, claudis, et aliis morbo aliquo laborantibus miracula fierent, sacra suo nomini aede dicata, celebrari cepit illius natalis hac die, nempe 7 Octobris. Accepta sunt haec ex Vita edita, inferius expendenda, ex qua etiam prolixius S. Geroldi elogium Peregrinus Merula Cremonensi Sanctuario ad eundem diem intexuit.

4 Castellanus in suo Martyrologio Universali hoc itidem die Ferrarium sic secutus est, ut pro martyrii laurea, Confessoris titulum adscribendum putaverit. Verba ex Gallicis Latina accipe: Cremonae S. Geroldus confessor, Coloniae Agrippinae natus, cujus reliquiae, quae in ecclesia S. Vitalis quiescebant, deinde in ecclesiam sub illius invocatione exstructam translatae fuere. Cur pro Martyre Confessorem dicendum censuerit, patebit ex dicendis, ex quibus etiam constabit, eundem ac Philippum Ferrarium rectius scripturos fuisse, si omissis, quae de Sancti corpore in ecclesiam sub illius invocatione conditam translato habent, divissent, illud aliquando e terra levatum, in tumbam marmoream sub altari sacelli, intra eandem S. Vitalis ecclesiam, ejusdem S. Geroldi nomine dicati, transpositum fuisse, eandemque S. Vitalis ecclesiam a beneficiis per S. Geroldi patrocinium in ea divinitus collatis hujus etiam nomine appellari cepisse. De cultu quoque plura dabo inferius.

5 Dixi supra, S. Geroldum notioerem cultu esse, quam certis gestis; non quod nulla illius exstat Vita, sed quod ex, quae exstant, multo serius scriptae sint, quam ut fidem facere queant, ac nihilominus multa contineant, quae non nisi a synchronis aut aequalibus, imo etiam multa alia, quae ne a synchronis quidem sciri potuerunt, nisi vel ab ipsomet Sancto tradita, vel divinitus revelata fuerint. Merula in Sanctuario Cremonensi laudat Romanum Borghum in Vita ipsius Sancti, Cremonae impressa; neque alium laudavit Ferrarius, cujus verba jam dedimus. Eundem pariter, Romanum Borgum, scribens, citat Hermanus Crombachius, Societatis nostrae presbyter, etiam aliis Operibus hagiophilis vulgatis notus, in Vita S. Geroldi anno 1652 sermone Germa-

E

at in Martyrologio Castellani, ut Confessor.

F

Borgo, qui Vitam ejus anno 1581 typis vulgavit.

AUCTORE
C. S.

nico Coloniae Agrippinae typis edita; verum hic antiquiores biographos, ex quibus sua Borgus hauserit, quosque nemo prudens recusaverit, modo de horum scriptioe constat, ibidem assignat.

praeluxisse fertur liber apud ipsum Sanctum re-pertus, vel scriptor synchronus:

6 Ait igitur primo, ipsismet S. Geroldum in libro, penes ipsum post obitum reperto, suum suorumque parentum nomina, suam patriam, genus, aetatem, vitae rationem ac peregrinationes scripto reliquisse; sed Romanum Borgum censuisse, eadem non ab ipso Geroldo, sed divinitus in eodem libro exarata fuisse. Ait secundo (quidquid sit de istius libri auctore) certum esse, ejusdem Sancti Vitae ac miracula, brevi post mortem ejus a quodam scriptore synchrono, sed ignoti nunc nominis, Latino sermone scripta fuisse ex praedicto S. Geroldi libro, usque, quae Anonymus iste viderat, et a testibus fide dignis audiverat. Ait denique, hanc Vitam Latinam a laudato Romano Borgo, nobili cive Cremonensi in sermonem Italicum translata, sed protulius atque in elogium potius, quam in Vitae modum conscriptam esse, anno 1584 Coloniensi illius temporis archiepiscopo Electori dedicatam.

at ex neutro omnia, quae prior narrat, sciri poterunt.

7 Primus igitur, qui nomine notus sit, S. Geroldi biographus, et ex cuius fide pendet omnis Aetorum illius auctoritas, Romanus Borgus scripsit annis trecentis et quadraginta circiter post Sancti caedem, quae anno 1241 illigatur. Inventas penes ipsum fuisse litteras vel schedas, ex quibus constabat de ejusdem patria, parentibus, aetate, ceterisque hujusmodi rebus, facile crediderim; cum soleant similes peregrinantes litteras suscepti baptismi testes, cum a sacro, tum a civili magistratu testimonia securitatis gratia secum ferre. At quis Borgo mox credat, omnia, quae ex illo recensuit Crombachius, in reperto apud sanctum Virum libello divinitus scripta fuisse; aut quis etiam assentiat ipsi Crombachio, eorundem maximam partem ab ipsomet S. Geroldo in eodem annotatu esse; cetera vero a scriptore adjecta. Puto equidem, cum ambo agnoscerent, maximam eorum partem, quae de Geroldo audiverant, narraverantque, non nisi vel divinitus, vel ab ipso solo Sancto, sciri potuisse, eorum alterum eadem in saepe dicto libello divinitus revelata, alterum ab illo ipso Geroldo annotata fuisse, dicere compulsos esse. Utraque opinio magnam patitur difficultatem; ac Borgi quidem propter insolentiam facti, non leviter credendi; Crombachii vero, quod credibile non sit, S. Geroldum, virum utique humilem, tot in eo laudes suas congestisse.

Vitam Germanice anno 1652 edidit Crombachius,

8 Porro, cum ego nec Geroldi librum, nec ejusdem primigeniam, quam laudavit, nec unquam (opinor) vidit Crombachius, Vitam Latine, ut aiunt, a synchrono scriptam, nec Italicam Romani Borgi versionem habeam, cogor utramque ex Crombachio utcumque aestimare. Hic occasione insignium reliquiarum ejusdem Sancti, Coloniam Agrippinam translatarum, de quibus infra pluribus agemus, illius Vitae sermone, ut jam dixi, Germanico vulgavit anno 1652, fassus, se de eo nihil in Annalibus Coloniensibus reperisse, ac propterea Romanum Borgum secutus est, non tam presse tamen, quin eundem crebro deseruerit, ut apposita ad Vitam illam annotatio Ms. monet; nimirum quia Borgi narratio ipsi nimis proluxa videbatur ac elogium potius, quam Vita. Inmiscuit autem suae Crombachius multa parerga ex Chronicis temporis, quo Geroldus floruit, accepta, sed ad ipsum neutquam perti-

mentia, pliasque praeterea conjecturas ac salutaria monita, quae non exiguum in ea Vita locum obtinent. Quam ob rem operae pretium me minime relaturum putavi, si eam ex Germanica Latinam facerem, maxime cum jam supra ex Ferrario dederim amplum elogium ex Borgo concinnatum, ac praecipua S. Geroldi gesta complectens.

9 Ut tamen studiosus lector habeat vel quoddam Crombachianae lucubrationis breve compendium, totius Opusculi capitulum argumenta libet hic ex Germanicis Latina recensere. Divisum est illud in duos libros, quorum primus tractat de S. Geroldi pueritia, juventute et aetate virili. CAPUT I. A quibus ejus Vita conscripta sit. CAP. II. De S. Geroldi nomine, patria et parentibus. CAP. III. Tempore belli anno mcci nascitur Coloniae Agrippinae. CAP. IV. In timore Dei educatur. CAP. V. Dei Matrem colit; fugit otium. CAP. VI. Vitae prava consortia tempore interdicti a sacris. CAP. VII. Sub S. Engelberto archiepiscopo florent Coloniae Agrippinae virtutes, et Geroldus sectatur castitatem. CAP. VIII. Ipsius temperantia in cibo potuque. CAP. IX. Per obedientiam confessario suo praestitum superat religiosae conscientiae angores. CAP. X. Illius orandi modus et studium. CAP. XI. Exemplo regis Hierosolymitani, tres sanctos Magos Coloniae Agrippinae venerantis, incenditur desiderio peregrinandi. CAP. XII. Gloriosum S. Engelberti martyrium S. Geroldum ad parem coronam exstimulat. CAP. XIII. Bona sua elargitur pauperibus. CAP. XIV. In singulos dies proficit in humilitate et mentis puritate. CAP. XV. Vitae laudem et abstinentiam sui. CAP. XVI. Conversatio illius utilis ac patiens. CAP. XVII. Ejus vigilantia in tentationibus. CAP. XVIII. In adversis hilaritas et constantia. CAP. XIX. In aetate virili corpus suum severe castigat, temperate tamen. CAP. XX. Geroldus mundana omnia abdicat. Haec tenus capita libri primi.

10 Sequitur liber secundus, agens de ejusdem peregrinationibus, martyrio, et cultu. CAP. I. Geroldus anno mccxli Compostellam ad S. Jacobum in Hispaniam peregrinatur. CAP. II. Inde Romam ad Sanctorum Apostolorum Petri ac Pauli sepulchra proficiscitur. CAP. III. Die vi Octobris, qui Dominicus erat, Cremonam advenit. CAP. IV. Die vii Octobris summo mane Cremona egreditur. CAP. V. Occasio martyrii illius a militibus et praedatoribus repetitur. CAP. VI. Apud Manicam, veterem vicum, incidit in altercantes latrones. CAP. VII. Eos conciliare studens, ab iisdem confoditur. CAP. VIII. Deus prodigiis corpus S. Geroldi piscatoribus manifestat. CAP. IX. Piscatores ista in urbe Cremona nuntiant, civesque ad sacrum corpus festinant. CAP. X. Piscatores, non sine magno prodigio, corpus deferunt. CAP. XI. Corpus ad varias ecclesias frustra portatur. CAP. XII. Apud S. Vitalis ecclesiam innumera fiunt mirabilia. CAP. XIII. Ibidem ab episcopo sepelitur. CAP. XIV. S. Vitalis ecclesia propter multa mirabilia nomen S. Geroldi adsciscit. CAP. XV. Sepulchrum ejus noctu caelesti luce, fragrantia et cantu illustratur. CAP. XVI. Sacrum corpus incorruptum inter magna prodigia levatur e terra. CAP. XVII. S. Geroldus Catalogo Sanctorum adscribitur. CAP. XVIII. Presbyteri congregationis Somaschae ab anno mclvi S. Geroldi cultum promovent. CAP. XIX. Per icones, quae S. Geroldi caput attigerant, multis febres eximuntur. Cap.

A CAP. XX. Quædam capitis S. Geroldi reliquie Cremona Coloniam Agrippinam ad ecclesiam Societatis Jesu translatae.

quantique ea valere videatur, edicitur.

11 Habes, erudite lector, totius Vitæ S. Geroldi a Crombachio nostro, Romanum Borgum præmanibus habente, Germanice vulgata argumentum, elogio, quod ex Ferrario recitari, plane similis, sed multo prolucioris, variisque piis conjecturis, cultusque tum antiqui tum recentioris expositione auctioris. Verum in ea multa sunt, quæ viæ, quæque ne viæ quidem etiam a scriptore synchrono sciri potuere. Ego sane nullus dubito, quin vel Borgus, vel Crombachius, vel etiam ambo, in eadem componenda conjecturis suis æquo liberaliter indulserint, ut sacrum Heroem suum facerent talem, qualem fuisse, pie meditantur. Non eodem tamen loco omnia eorum asserta habenda sunt. Sunt enim in hisce aliqua, quæ mox a Sancti obitu haud difficile cognosci poterunt, et in quæ indagatum tunc fuisse, omnino verisimile est. Sunt præterea ad inventum, delatamque in civitatem Cremonensem illius corpus attinentia, quæ, sive scripto, sive traditione (quamvis verisimilius non sine aliquot alienis adjunctis) ad posteros transmissa fuisse, credere fas est. Sunt denique certiora de cultu. Itaque ea solum referam, discutiamque, quæ ad vitæ illius historiam propius certiusque pertinent, missis ceteris, quæ ex solis conjecturis incertis in ea dicta videntur.

§ II. Præcipua vitæ illius capita examinata : cædis tempus et causa : corporis in civitatem Cremonensem translatio, sepultura, elevatio et honorificentiori loco intra eandem ecclesiam depositio : canonizatio Sancti leviter asserta : potens patrocinium.

C Patria illius, annusque natalis facile sciri poterunt,

Geroldum in Germania Colonia Agrippinæ apud Ubios mundo natum esse, anno 1201, libens credo Crombachio, et quem hic secutus est, Romano Borgo; cum hæc facillime sciri potuerint ex repertis apud ipsius cadaver litteris, puta, quas Baptismales appellant, atisque ejus generis scriptis testimoniis, quæ peregrinantes passim secum ferunt. Solus, quem legerim, Ludovicus Cavitellius in Annalibus Cremonensibus ad annum 1211 eundem ex Constantiæ urbe Germaniæ... oriundum dixit, nescio, suone, an typhothetæ vitio. Certe nullum novi alium, qui hanc gloriam suæ civitati vendicet præter laudatos Agrippinenses, consentientibus etiam ipsis Cremonensibus, apud quos occisus, sepultusque, ac primo cultus fuit. Hoc vero aliorum omnium silentium non parum confirmat Agrippinensium possessionem : nisi enim de hac illius patria constitisset, non defuisset alii, qui eundem suis civibus adscribere tentassent.

non sic tamen multa alio, quæ de eodem narrantur.

15 Parentum illius, imo et majorum nomina, horumque nobilem prosapiam, posterorum egestate obscuratam, in sæpe dicto penes demortui corpus reperto libello annotata quidem fuisse,

sed a primo Latino biographo prætermissa, post Borgum affirmat Crombachius; at cum hæc multaque alia in prioris libello, dudum, si unquam exstiterit, amisso, Borgus divinitus, Crombachius vero ab ipsomet S. Geroldo, consignata fuisse, velint, mihi neutrum persuadent. Certum nihilominus esse, ait Crombachius, progenitores illius e nobili stirpe oriundos, sed bellorum tempore et iniquitate avito censu suo diminutos. Vereor equidem, ne ista divinet potius, quam ex certis indicis asserat, hicque locum habeat satis communis biographorum proclivitas in illustri generis prosapia Sanctis, nihil horum indigis, adscribenda. Præterea cetera, utpote hisce etiam incertiora, quorum argumenta ex datis capitum titulis intelliges, et ad Sancti peregrinationes mortemque procedo.

14 Perfectam a S. Geroldo Compostellanam in Gallicia ad S. Jacobi tumulum, alteramque Romanam ad sanctorum Apostolorum Principum Petri et Pauli peregrinationem Cremonenses discere potuerunt vel ex eo ipso Roma Cremonam ingresso, vel ex repertis apud eundem post mortem schedulis; non item alia peculiaris, quæ ex Borgo vel piis conjecturis suis præterea memoravit Crombachius. Fortasse etiam ex eodem didicerint mediatum ab eo iter Hierosolymitanum, quod iidem scriptores pariter asserunt; quamquam, ut Roma Hierosolymam pergeret, Cremona ei minime fuerit adeunda. Minus dubitandum videtur de anno, quo Cremonam advenit, ac mox inde egressus occisus est. Fuerit is æræ Christianæ 1241, quem post Romanum Borgum Crombachius signat, consentiente supra laudato Cavitellio, corrigendo tamen, dum ait, Geroldum illuc advenisse ex Constantia urbe Germaniæ, ex qua erat oriundus. Addit Crombachius, adventus illius diem Dominicum fuisse, et 6 mensis Octobris.

15 Postridie ejusdem diei martyrium illius figunt iidem scriptores, septimo scilicet Octobris, quo etiam Cremonæ haecenus colitur. De anno dieque conveniens Cavitellius, id non in recessu ex Urbe Roma, sed in aditu ad eam Christiani orbis metropolim factum scribit; rectene, an secus, non ausim certo affirmare. Sic autem habet ad citatum annum 1241 : Die VII Octobris circa ipsum tempus divus Geroldus, dum e Constantia urbe Germaniæ, ex qua erat oriundus (hæc corrigenda jam monui) habitu eremitico se conferendo Romam, ibi visitandi gratia reliquias Sanctorum, facto transitu Cremonæ, et ultra eam spatium fere mille passuum juxta ripam ceteriorem Padi in contrada (id est, vico) Menicæ mox corrosæ per ipsum flumen appulsus fuerit *, et duos ibi invicem digladiantes sedare voluisset; credidissentque illi, apud eum esse pecuniam, per illos fuit occisus.

16 De ejusdem cæde, sed anno, mense, die ac determinato loco prætermissis, breviter sic memorat Catalogus episcoporum Cremonensium a Ferdinando Ughello in Italia sacra vulgatus, tom. IV editionis auctioris col. 607 in Homobono episcopo : Sub hoc etiam pontifice fuit a quibusdam sicariis externis martyrio affectus Geroldus, extra tamen urbem. Ceterum ex eodem Catalogo constat, Homobonum istum prædicto anno 1241 in Cremonensi cathedra sedisse; quod autem attinet ad vicum Menicam, quem Ferrarius Manicam, Crombachius Manicam appellant, cum iidem conveniant, eum jam dudum sub Pado fluvio latere, frustra eundem in tabulis topographicis vel

AUCTORE C. S.

Illius peregrinationes, tempus adventus Cremonam

E

ac cædis, quæ diei 7 Octobris anni 1241

F

* an fuerat?

affigitur, nil habent difficultatis

ACTORE
C. S.

vel geographicis quaeres. Modum causamque caedis peractae ex Borgo, ut existimo sic enarrat Crombachius, quasi alteruter adstisset, eademve ex alicujus oculati testimonio nota, ac partim etiam divinitus revelata fuisset. Rem paucis exponam.

at ejusdem
caedis causa
et adjuncta,
qualia perhi-
bentur.

17 Haud procul a praedicto vico in spisso nemore grassatores quidam, insidiantes viatoribus, simul atque S. Geroldum, vili habitu amictum adventantem conspexerant, rati latorem pecuniarum esse, de partendis inter sese illius spoliis conveniunt; utque illum propius allicerent, eorum duo e nemore prosiliunt, rixas inter se pugnamque simulant. Geroldus, vir mitis ac misericors, alienae salutis aeternam jacturam veritus, ad eos reconciliandos accurrit, quamvis minime ignarus, in quantum ipse suae vitae discrimen properaret. At illi pia monita oggerentem strictis gladiis aggrediuntur; quod ubi hic advertit, Deum precibus invocat, ut diu desiderato martyrio potiatur. Interea illi caput vulnerant, humerumque ac pectus transfigunt, nihilque pecuniae penes sanctum Virum reperto, exanime corpus cum invento apud illud saepe memorato libello eodem in loco relinquunt.

B unde sciri
potuerunt,

18 Verum unde Borgus, qui Crombachio praevit, ista omnia intellexit? Certe ea Sanctus ipsemet in isto libello vicus scribere non potuit, nec omnia scire potuerunt dicti latrones, quos, nullus tradit, unquam captos, suumve hoc scelus confessos fuisse. Oporteret igitur, ista, ut Borgus asseruit, divinitus, seu, ut loquitur, modo supernaturali in eo libello annotata fuisse, quod nec Crombachius ipse pro re comperta admittere ausus est. Ego, ut mentem meam candide exponam, ex istis omnibus solum pro certo habeo, S. Geroldum, nihil mali meritum, eo loci a latronibus esse occisum, verisimillime spe praedae allectis. Primum enim constitit ex invento sacro cadavere vulneribus confecto; alterum verisimile fit ex communi latronum studio, qui maclant, ut rapiant. At enim, inquires, si haec ita sint, qua igitur ratione S. Geroldi caedis martyrium potest appellari, quae ratione ipse Martyr dici ac pro martyre coli?

unde ejusdem
stricti nomi-
nis marty-
rium proba-
bitur?

19 Ad stricti nominis martyrium, quae vox Graeca μαρτυριον, Latine confessio est, omnino requiri, ut mors ex divinae fidei actusve a divina lege praeccepti vel consulti odio inferatur, pluribus probat Benedictus XIV summus Pontifex in eximio suo Opere de Servorum Dei beatificatione etc. lib. III. Hanc autem illatae S. Geroldo mortis causam quis probaverit ex dictis, etiamsi admiserit omnia caedis illius adjuncta, qualia ex Crombachio retulimus? Nam haec quidem sanctum Virum desiderio coram Deo martyrem et excellentis caritatis victimam facere potuerunt, non tamen veri nominis martyrem. Fuit ergo S. Geroldus, quantum de ipso novimus (neque enim illius laudibus quidquam detractum volo) ea ratione jam a saeculo XIII cultus ut martyr, quae etiam aliquot alii Sancti nefarie trucidati, ac post mortem miraculis illustres, olim pro martyribus habiti fuere. Haec haud dubie causa Castellanae, num. 4 relatam, movit, ut Geroldum in suo Martyrologio Universali, non cum Martyris, sed Confessoris titulo recenseret, neque pariter movit, ut eundem, non simpliciter Martyrem, sed pro Martyre cultum in hujus Commentarii fronte scriberem.

20 De prodigiis, quibus Deus pretiosam in conspectu suo sui Servi mortem mox ab obitu declaravit, Ferrario consonans Cavatellius, verbis

superius datis subjunxit sequentia: Ex cujus corpore, dum exhalasset spiritus, mira fragrantia odoris emanavit, et cum esset hora fere vigesima quarta (id est, prope solis occasum) sol in ea regione praeter modum coruscavit, et campanae ecclesiarum Cremonae a seipsis pulsari coeperunt; et, dum ibi episcopus et alii ecclesiastici, et quam plurimi saeculares, ex his stupefacti, in eam regionem accesserunt etc. Eadem prodigia narrat Crombachius, sed pro insolito ista diei hora solis splendore substituit praefulgidum cometam, qui radio suo ad sacrum corpus pertingebat; cui assertioni suffragantur ejusdem Sancti icones, quae supra caput illius praefulgidam stellam cum emisso in illud radio exhibent.

21 Ego, quamquam merito nequeam dubitare, quin sacrum Geroldi corpus divino aliquo prodigio illustratum fuerit (nam quorsum alias Cremonenses ignoti Peregrini cadaver tanto mox cepissent in honore habere?) non tamen possum ista memorata pro indubiis asserere, quod nesciam, cujus fidei ac aetatis fuerit Vita, quae Borgo praeluxisse perhibetur. Ceterum corporis fragrantia, et per caeleste lumen designatio usitata in similibus sunt divinae Providentiae prodigia, ac proinde verisimiliora, quam omnium campanarum civitatis spontaneus sonitus. Porro narrat Crombachius, piscatores, qui haud longe inde in flumine Pado sua retia mittebant, insolita fragrantia novoque illo sidere ad sacrum corpus perductos, cumque hoc etiam caelesti lumine circumfusum reperissent, e vestigio tantae rei nuncios properasse in civitatem, prodigioso illo campanarum sonitu vehementer commotam. Decretum itaque ab episcopo esse, ut sacrum illud cadaver magna cum pompa ad civitatem deferretur, honorifice sepeliendum.

22 Tum subdit, cum ad venerabile corpus perventum esset, a plurimis frustra tentatum esse illud loco movere, donec id a piscatoribus, qui primo invenerant, nullo negotio perfectum fuit. Per viam, cum, jubente episcopo, in suburbanae S. Creati ecclesiam inferendum esset, etiam ipsi piscatores dicuntur haesisse immobiles, idque prodigii secundo ac tertio iteratum, dum bajuli illud primo in veteris civitatis ecclesia, sanctae Dei Genitricis in Bethlehem dicta, deinde in altera ejusdem sanctissimae Virginis, ac denique in S. Pantaleonis ecclesiae deponere conabantur; tandemque ex communi omnium consensu in S. Vitalis ecclesiam facile illatum, in eaque ab episcopo in jam praeparato a piscatoribus sepulcro humatum fuisse. Cavatellius haec omnia breviter exposuit, exactam narrationem sic prosecutus: Dum ibi episcopus et alii ecclesiastici, et quam plurimi saeculares, ex his (praedictis prodigiis) stupefacti, in eam regionem accesserunt, ipsumque corpus confossum multis vulneribus, humi prostratum repertum, elevare voluerunt, ab aliquibus elevari non potuit, praeterquam a piscatoribus, qui illud, dum piscarentur in aquis fluminis Padi, repererant, et levatum reponere nequiverunt in ecclesia divi Creati, ibi propinqua in suburbii extra portam Mosiae, et aliis civitatis propinquioribus ipsi portenisi in ecclesia divi Vitalis, prope quam tunc fiebat forum piscarium, et in qua servatur; ejusque solemnitas celebratur annuatim die VII Octobris.

23 Crombachio etiam magis consonat Merula in Sanctuario Cremonensi, ut adeo huic, aequae ac isti,

D Sacrum co-
daver illius
caelestibus
prodigiis mox
illustratum
fuisse,

omnino veri-
simile est, sed
an is, qui
tam in illius
inventione,

E

quam in
translatione
ad civitatem.

F

* an accesserunt?
* an voluerunt?

contigisse
narrantur,
quis certe
dicat?

A isti, Romanus Borgus præbuisse videatur. Comode tamen addit, dicti S. Creati ecclesiam suo tempore non superfuisse: ego vero ne nomine quidem novi ullum S. Creatum, et tametsi Crombachius illum sextum Cremonensium episcopum dicat, nullus ejus nominis in ejusdem sedis antistitum serie apud Ughellum tom. IV Italiae sacrae auctae legitur præter Creatum de Ponte, vigesimo loco ibidem repositum, annoque 394 defunctum, qui licet a pietate caritateque ibidem multum laudetur, Sancti tamen Beate titulum, ullumve cultus indicium adscriptum non habet. Itaque quis S. Creati nomine, quæ ejusdem ecclesiae apud laudatos scriptores designentur, Cremonensibus edicendum relinquit. Ceterum notæ mihi sunt aliæ nominatæ ecclesie, portaque Mosæ, vulgo della Mosa appellata. Quam porro firmo monumento nitantur prodigia ista, quæ tunc contigisse dicuntur, mihi plane incognitum est; non tamen illa in hujusmodi sacrorum corporum translationibus omnino sunt nova.

Quidquid quoque sit de prodigiis aliis,

B 24 Haud magis exploratum habeo, quam certa sint rursus alia prodigia, quæ ad elevandum e tumulo corpus occasionem dedisse, atque ipsam elevationem illustrasse, idem Crombachius affirmat, silentibus Cavitellio, Merula et Ferrario. Visam scilicet multis noctibus totam S. Vitalis ecclesiam caelesti splendore consurgere; ipsum vero S. Geroldi tumulum ab angelis, Matutinas laudes Deo concinentibus, circumcinctum, ac corpus denique reperit incorruptum, carne integra, coloris naturalis et vivido, miro fragrans odore, vulneribus in capite, humero et pectore etiam tum fluido sanguine rubentibus. Quo hæc tempore, quove sedente episcopo, contigerint, alium ibi siletur, solusque nominatur episcopi vicarius Petrus, qui ex illius mandato corpus e terra tunc elevaverit; quod sane silentium tanta prodigia, quæ vel ob solam magnitudinem suam certis testimoniis consignari meruissent, mihi admodum redit suspecta.

corpus illius e terra levatum, caputque ab eo separatim argenteo inclusum theca fuit;

C 25 Fuisse nihilominus sacrum Geroldi corpus olim e terra sublevatum, constat ex loco, quem in eadem S. Vitalis ecclesia obtinet, de quo Merula in Sanctuario, postquam dixerat, istud in prædicta ecclesia primo sepultum fuisse, infra, ut cetera, Italice adjecit: In hac ecclesia requiescit dicti (S. Geroldi) corpus tumbe marmoreæ inclusum sub ara sacelli eidem Sancto dicati, caput vero illius in ejusdem altaris honorifico loco servatur, et in aliquot solemnitatibus venerationi publicæ exponitur. Eam capitis thecam dimidiatam S. Geroldi argenteam statuum esse, ait Crombachius, consentitque Augustinus Grasso in Ms. relatione de maxilla ab ejusdem Sancti capite pro templo Agrippinensi Societatis nostræ separata, quam ipse anno 1652 Cremonæ Italice composuit, annoque 1748 P. Franciscus Zacharia noster ad nos transmisit. In hac enim dicitur lipsanthea illa antiquus ac pretiosus argenteus herma. Quo tamen tempore, quave occasione ista sacri corporis elevatio, capitisque ab eo separatio, et an eodem, an diverso tempore facta fuerint, hæcenus non comperi. Id unum conjicere licet, sacrum caput a reliquo corpore minime separatim fuisse tempore elevationis, si corpus tunc tale fuerit, quale supra asseruit Crombachius.

26 At quancumque ista contigerint, saltem non sine episcopi auctoritate recte fieri potuerunt, continentque quamdam beatificationem, seu, ut alii loqui malunt, canonizationem particularem,

per quam episcopi cultum publicum in suis diocesis Serris Dei olim discernere solebant, ut videre licet apud Prosperum Lambertinum, seu Benedictum XIV Papam lib. 1, cap. 6 et alibi de Servorum Dei beatificatione etc. At, inquit, an igitur S. Geroldus, ut Crombachius asserit, a nullo summo Pontifice Romano in Sanctorum numerum relatus, seu canonizatus fuit? Id equidem affirmare nequeo, nec mihi persuadent verba Crombachii, quæ ex ejusdem libri II cap. 17 Latine hic recito: Cum adeo multiplicata essent miracula, ea per Italiam Galliamque passim innotuerunt, utque probabiliter perhibetur, ipsum (Geroldum) Innocentius hujus nominis IV Sanctorum Martyrum albo inscripsit et canonizavit, sed de anno non constat, quem tamen ipse fuisse annum Christi 1231, quo Innocentius e Galliis in Italiam rediit, verisimiliter existimavit; sed nullas ejus rei Pontificias litteras superesse agnoscit.

E 27 Mira iterum hic, si ita sit, Cremonensium in rebus ad sanctum Protectorem suum spectantibus conservandis incuria, vel infelicitas, mihi quidem etiam aliunde non satis, ut admittatur, probabilis. Nam quod ad annum quidem attinet, non erat id tempus, quo Cremonenses sub Uberto Palavicino Ghibellinas partes sectabantur, Cremonensibus opportunum ad eam canonizationis gratiam ab Innocentio flagitandam. Deinde licet Pontificæ litteræ perditæ fuissent, Geroldi tamen, sive ab eodem Innocentio, sive ab alio ejusdem decessore vel successore Pontifice, inter Sanctos relati nomen Cremonensibus Kalendaris inscriptum fuisset. Atqui hoc factum non esse usque in sæculum decimum quintum, colligo ex triplici Kalendario Cremonensi, quod Franciscus Zacharia noster ad calcem seriei episcoporum ejusdem civitatis vulgavit, acceptum ex totidem Ms. libris majoris ecclesie Cremonensis, quodque eodem sæculo xv ipse editor antiquus non esse, pronuntiat. Frustra autem in his nomen S. Geroldi inquiras; quod quis satis miretur, si hic sæculo xii vel xiv a summo Pontifice canonizatus fuisset? Quis, inquam, istud silentium satis miretur, nisi qui summam denuo Cremonensium negligentiam sine ullo argumento culpæ voluerit?

F 28 Jam quod ad Ecclesiasticum illius in diocesi Cremonensi Officium spectat, Crombachius ipsemet illius initium non altius, quam a sæculo xvi repetit: Hoc certum est, inquit, ipsius festivitatem jam a centum annis (scripsit autem anno 1632) per totam diocesim (Cremonensem) in choro ritu duplici celebratam fuisse. Nescio denique, ex quo Crombachius eam canonizationem didicerit, nisi forte ex Cavitellii jam supra laudati verbis, quæ tamen necesse non est eo sensu exponi. En illa: Cum ad ejus corpus facta fuerint multa miracula pro ejus meritis ac proba et laudabile vita ex virtute omnipotentis Dei, inter ejus Electos fuit connumeratus. Etenim, cum in hæc nullum de summo Pontifice verbum fiat, quid obstat, quo minus ea in sensu proprio sic accipiantur, ut dicatur Geroldus ob probatam multis miraculis sanctitatem, decernente Cremonensi episcopo, exitum honores apud Cremonenses obtinuisse? Fortasse etiam sic captus illius eo loci cultus postea fuerit ab aliquo summo Pontifice simul cum concessione Officii pro diocesi Cremonensi approbatus; certe infra recitabo Innocentii X Papæ litteras, in quibus Geroldus et Sanctus et Martyr appellatur, concedunturque Indulgentiæ

AUCTORE C. S. ignoto tempore et auctore; illius per summum Pontificem canonizatio

a Crombachio asserta non probatur.

ac fortasse male intellecto loco nittur.

* imo laudabili

AUCTORE
C. S.

Indulgentiæ plenariæ in die festo translationis partis reliquiarum illius, sed unica solum vice in ecclesia Societatis nostræ Colonix Agrippinæ obtinendæ; de quibus suo loco latius agetur, verum hæc canonizationem non continent, nec aliquando factam esse probant.

Cur quidam
crediderint,
Sancti corpus
in propriam
ecclesiam
suam

29 *Supra num. 4 monui, non recte a Ferrario, atque etiam expressius a Castellano dici ejusdem Sancti reliquias, seu corpus, ex S. Vitalis ecclesia, in qua primo fuerat sepultum, in alteram propriam sub illius invocatione extructam translatum quiescere; cum ab illis dictum oportuerit, illud aliquando ex humo levatum atque in sacellum, ipsius quidem nomine sacrum, sed intra eandem S. Vitalis ecclesiam situm, fuisse translatum. Cur id monuerim, satis liquet ex verbis Merula, quæ num. 25 recitavi. Is error nasci potuit ex addito S. Vitalis ecclesie nomine Geroldi, adeo ut unica ista ecclesia modo SS. Vitalis et Geroldi, modo etiam hujus solius nomine veniat, uti videre licet in Josephi Bresciani Diario sacro Cremonensi ad Dominicam Sexagesimæ, ad diem 10 Junii, et ad hunc 7 Octobris diem, quo posteriori loco sic legitur: S. Geroldus martyr. Illius festum celebratur in ejusdem Sancti ecclesia, ubi illius corpus requiescit, quæ a reverendis Patribus Congregationis Somaschæ administratur, quibus nempe hæc paulo post medium sæculum XVI concessa fuit. Hæc autem omnia prædictam S. Vitalis ecclesiam manifeste designant.*

translatum
esse: invocatur
ille peculiariter
a
cæcis

50 *Hinc rectius Augustinus Grasso in relatione sua Ms. superius jam laudata, infraque laudanda eandem sanctorum Vitalis et Geroldi ecclesiam vocavit. Est quidem Cremonæ etiam altera ædes, ab eodem Geroldo dicta, quam Coletus in Additionibus ad Ughelli Italiam sacram tom. IV, col. 379 inter piæ domos curandis fovendisque pauperibus ea in urbe erectas sic paucis indicat: Pro pueris orphanis custodiendis, S. GEROLDI vocatur, sub PP. Somaschensium cura; sed in hac corpus ejusdem Sancti non servatur. Hæc de loco sacri illius corporis dicta sufficiant: de patrocinio ejus scribit Crombachius, ipsum, tametsi in omnibus infirmitatibus, ac maxime in febribus, solet feliciter invocari, peculiarem tamen cæcorum medicum esse, ac tum quoque, dum scribebat, probabiliter perhiberi, septennio quemdam cæcum oculorum donatum lumine fuisse apud ejusdem tumbam, ad quam appensa omnis generis anathemata de beneficiis ab illo collatis fidem facerent.*

et febricitantibus

51 *Addit adversus febres saluberrime adhiberi illius imagines, ejusdem capitis tactu sacratas, huncque in finem eisdem appositus legi preces, quas infra § sequenti opportunius recitabo. De curatione cæcorum nihil peculiariter memorans Peregrinus Merula in Sanctuario, cetera congruit: Hic Sanctus, inquit, Cremonenses non modo præ ceteris suo corpore donavit, verum etiam sanavit, quotquot qualemque afflicti infirmitate ad ipsum medelæ gratia recurrerunt: quin hoc etiam tempore schedulæ, oratione ad illum inscriptæ, ejusdemque capitis tactu sacratæ, infirmis, eas pie penes se gestantibus, mirabiliter sunt salutaris. Hisce adjice et alterum testimonium ex Crombachio, quod totidem verbis ex Germanicis Latine hic refero. Testatur (ait) Joannes Baptista Vertua (infra mox Vertica scribitur) Præpositus apud S. Geroldum, sæpe numero se suis oculis spectasse, eos, quibus ex febre decumbentibus istas imagines cum*

prædictis precibus dederat, sanitate donatos D esse.

52 *Cum anno MDCXLVI ardens febris Cremonam affligeret, innumera ægrorum multitudo ad S. Geroldi ecclesiam illius opem imploratura confluit; eodemque anno laudatus Præpositus Joannes Baptista Vertica (superius Vertua) ad me perscripsit, illorum innumeros, quibus coram S. Geroldi altari manum imposuerat, et pro quibus prædictas recitaverat preces, curatos fuisse, ac brevi post salvos et incolumes ad sanctum Martyrem regressos, de obtenta sanitate Deo in suo Sancto grates persolvisse. Hactenus Crombachius, a quo nominatus Præpositus verisimiliter fuerit superior Clericorum Congregationis Somaschæ, quibus SS. Vitalis ac Geroldi ecclesiam medio sæculo XVI concessam fuisse, supra observavi. Potens illius in febribus patrocinium etiam inferius confirmabitur.*

felicissimo
cum effectu.

§ III. Archiepiscopus senatusque Coloniensi Sancti mandibulam a Cremonensibus impetrant: hujus sollemnis exaltatio Coloniæ anno MDCCLII; depulsæ grassantes febres, etiam ab ipso archiepiscopo: cultus annuus ibidem in templo Societatis Jesu.

Quæ de sacra Geroldi veneratione hactenus exposui, spectant ad illius cultum, quem Cremonæ in Insurbia, prope quam ipse occisus fuit, jam ab aliquot sæculis obtinuit; nunc agendum de eo est, quo Colonix Agrippinæ, Germaniæ ad Rhenum civitate, ubi natus fuerat, medio sæculo XVII honorari cepit, ex quo insignis reliquiarum ejusdem portio illuc fuit translata. Prælucent hic mihi Crombachius et Augustinus Grasso, quorum hic sæpe a me laudatum Ms. Cremonense eodem tempore, quo ista sacra portio a Cremonensibus concessa fuit, Cremonæ exaravit; ille vero in Societatis nostræ collegio Colonix Agrippinæ florebat. Habeo præterea alteram ejusdem rei Ms. Relationem, quam Fredericus Reiffenbergius, piæ memoriæ Societatis nostræ presbyter, secundo ejusdem Societatis ad Rhenum inferiorum Historiæ tomo inserendam paraverat, mecumque benigne communicavit humanissimus atque cruditissimus vir Augustinus Aldenbruck, nostræ item Societatis in eodem Agrippinensi Collegio presbyter, mihi amicissimus. Ordior a Crombachio.

Sæculo XVII
captus Coloniæ
Agrippinæ S. Geroldi
cultus

54 *Ferne septennio (inquit lib. II Vita cap. 20) laboratum est, priusquam e S. Geroldi ossibus aliquid impetrari, Coloniæ Agrippinam perferri, publicæque venerationi exponi potuit, variis adversantibus casibus, uti ex sequentibus liquet. Anno MDCXLV Agrippinenses Patres societatis Jesu scriptis litteris Cremonenses per amicum consuluerunt, si qua spes affligeret aliquid e S. Geroldi corpore obtinendi, qua-*

per acceptam
reliquiarum
illius portio-
nem.

A que tentandum esset ratione, ut id commode fieret. Responsum eis est, in primis hic opus esse Romani Pontificis facultate. Quam ob rem anno sequenti MDCXLVI is assensus Pontificius per Ferdinandum archiepiscopum Electorem, providumque senatum Coloniensem impetratus fuit, annoque subsecuto MDCXLVII Cremonam missus, laudatque Elector senatusque Colonienses per promotoriales litteras episcopum ac senatum Cremonenses, Præpositumque S. Geroldi, et Congregationis Somaschæ superiore Generale flagitarunt, quo expetita reliquæ prædictis Patribus facilius concederentur.

diu expetitam.

55 Verum cum duo proxime sibi succedentes superiores Generales (*Congregationis Somaschæ*) nempe Augustinus Socius anno MDCXLVI, et Joannes Ambrosius Varesius anno sequenti, obiissent, antequam postulatis assentiri potuere; quique his successit, Generalis Jacobus Antonius Valtorta nihil hac in re sine consensu comitorum generalium (quæ usque in annum MDCI dilata fuere) facere voluisset, ejusdem anni mense Maio creatus Generalis est Paulus Carrara, qui repetitis variis litteris, ipsiusque episcopi ac civitatis Cremonensis hortatu denique motus est, ut, cum in generalibus suæ Congregationis comitiis non expedire visum esset tumulum aperire, concederet aliquid e S. Geroldi capite mitti Coloniæ Agrippinam ad sancti Martyris venerationem in patria sua propagandam. *Post hæc subdit expetitam reliquiarum partem anno 1631 die 16 Decembris a Sancti capite separatam fuisse, sacræ thecæ inclusam, ad serenissimum archiepiscopum et Electorem Coloniensem dono mittendam; quæ omnia rectius ex supra laudato Augustino Grasso, qui Cremonæ aderat, hic subjiciam ex Italicis Latina, orsus ab ejusdem Relationis initio.*

Archiepiscopi senatusque precibus cum consensu Papæ

56 Cum a paucis annis, quadam occasione singularis providentiæ divinæ, Coloniæ Agrippinæ in sua patria renovata esset gloriosi martyris S. Geroldi memoria, incessit etiam serenissimum principem Electorem archiepiscopum, clarissimumque ejusdem nobilissimæ civitatis senatum ingens desiderium aliquas istius Sancti reliquias obtinendi. Hunc in finem disertissimas urgentissimasque litteras ad illustrissimum ac reverendissimum dominum episcopum nostrum, ad illustrissimos dominos ad hujus civitatis regimen deputatos, atque ad reverendissimum Patrem Generalem sacræ Congregationis Somaschorum dederunt. Præterea, quo desideria sua cum divina voluntate melius componerent, supplicarunt Innocentio X Papæ, qui per Breve ad Cremonensem episcopum directum Electori archiepiscopo Coloniensi benigne concessit, ut cum consensu, quorum intererat, unam pluresve portiones a corpore S. Geroldi martyris separare valerent, ac transferre Coloniæ, in ecclesia Societatis Jesu, ibidem, velut in ecclesia serenissimæ suæ domus Bavaricæ, a qua olim magnifice condita fuit, publicæ venerationi exponendas.

annuentes Cremonenses et Generalis Somaschorum

57 Tam pia tamque insignium personarum postulata, ac summi quoque Pontificis assensu favoreque commendata, pari devotione ac promptitudine episcopus suscepit, qui omnem suam operam huc contulit; suscepit et consilium generale civitatis Cremonensis, quod non solum suum præbuit assensum, verum etiam per decretum elegerunt dominos Nicolaum Fer-

rari, et Gerardum Asti, ut huic negotio, velut magni ponderis, assisterent; ac denique reverendissimus pater Generalis, dominus Paulus Carrara, vir singularis benignitatis, prudentiæ ac doctrinæ, qui cum primariorum suæ Congregationis patrum consensu, datis litteris mandavit, ut in hunc finem insignis pars mandibulæ a sacro capite beatissimi martyris S. Geroldi demeretur.

58 Accepto hoc mandato, multum reverendus pater Joannes Petrus Comenduco Præpositus suam sanctorum martyrum Vitalis et Geroldi ecclesiam jussit parari, in qua dum ipse cum suis patribus adesset, die XVI Decembris anni MDCI., illustrissimus episcopus una cum duobus dominis a civitate electis, multisque aliis dominis Canonice virisque nobilibus eo accessit, coram quibus sacrum ac venerabile sancti Martyris caput ex antiquo pretiosoque argenteo herma, exposito in medio, magno cum decore multisque accensis cereis exemptum fuit, et assignata pars ab eodem separata. Hanc illustrissimus dominus recognovit, cum solitis ceremoniis veneratus est, propriisque manibus decenter obvolutam, et duobus locis sigillo suo majori obsignatam, procuratoribus serenissimorum principum, Electorum archiepiscoporum, Ferdinandi sanctæ memoriæ, et Maximiliani Henrici nunc sedentis, clarissimique senatus Coloniensis tradidit, jubens, de hisce omnibus fieri instrumentum authenticum, et a duobus cancellariis episcopatus et civitatis subscribi et sigillari.

AUCTORE C. S.

mandibulam Agrippinensium procuratoribus tradunt anno 1630.

59 Interea Coloniæ Agrippinam, velut hujus sancti Martyris hospitii metatores, missæ fuerant aliquot ejusdem excusæ imagines, quæ cum distribuenter, etiam a primæ notæ viris certatim expetitæ fuerunt; cumque jam inciperent solitos suos benignos effectus in infirmis producere, tanto majus in omnium animis desiderium sacrarum reliquiarum accenderunt. Sed cum hiberna tempestas esset, viæque parum securæ, expectanda fuit opportuna eis mittendis occasio: quapropter primum anno subsecuto Coloniæ pervenerunt VIII Martii, die communis lætitiæ, quippe quæ ab omnibus pro pretioso thesauro haberentur. *Quæ deinde Coloniæ peracta fuere, rectius ex Crombachio, ibidem tunc habitante, et ex Reiffenbergio superius laudato, qui Crombachii Mss., ac collegii Coloniensis litteras annuas ad manus habuit, subjiciemus, ac in primis ipsas illustrissimi Francisci Vicecomitis, tunc temporis Cremonensis episcopi, litteras ad serenissimum Maximilianum Henricum, e Bavaricæ ducibus archiepiscopum et Electorem Coloniensem hac super re datas. Sic illas ex Crombachii Mss. refert Reiffenbergius.*

quæ tamen primum anno sequenti Coloniæ allata fuit.

40 Serenissimo ac reverendissimo Domino mihi colendissimo, D. Maximiliano Henrico, Colon. archiepiscopo, S. R. I. Electori, duci Bavaricæ etc. etc.

Recitantur litteræ quibus Cremonensis episcopus

Serenissime princeps, sanctæ et recolende memoriæ serenissimus vestræ Celsitudinis prædecessor, Ferdinandus, Coloniensis archiepiscopus, et S. R. I. princeps Elector, cum vehementiore desiderio teneretur sacras reliquias aliquas B. Geroldi martyris hinc ad suam istam Coloniensem nobilissimam sedem, et sancti Viri patriam transferendi, jam pridem id mihi per litteras significare dignatus est, et operam subinde meam singulari in me beneficio postulare.

AUCTORE
C. S.

lare. Cujus tam eximia pietati dum pro viribus obsequi conarer, multæ subortæ difficultates mea studia non irrita quidem effecerunt, sed tamen longius protracta magno me dolore sensuque animi distulerunt. Interea vero divinæ Bonitati visum est, præstantissimum præsulem jam dictum in eam, quæ Justorum vere est, patriam, ut pie credimus, vocare. Atque hoc ita quidem superno consilio factum esse, censendum est, ut in aula cœlesti piissimus Pontifex illud sponse suæ ornamentum a divina Majestate propius impetraret, quod in terris difficilimum videbatur.

Maximilianum Henricum Coloniensem archiepiscopum

41 Et sane his duobus postremis mensibus tam faciles diligentiae meæ ubique aditus patuere, sic omnia in favorem causæ conspirarunt, ut non nisi hæc a Cælestium cœtu primum decreta ad nos emanare potuisse, credendum sit. Quam ob rem die decima quinta Decembris, profectus ad ædes SS. martyris Geroldi, solenni ritu et, qua par est, pietate, illustribus et religiosissimis viris adstantibus, majorem dimidiatæ inferioris maxillæ partem sacro ejusdem Martyris detractam capiti in manus sumpsi, ac diligenter inspectam Celsitudinis vestræ procuratori summa cum animi lætitiâ tradidi, velut mei erga tantum pontificem et principem obsequentissimi animi ac perpetuæ servitutis luculentissimum argumentum. Faterer sane, me vestra et prædecessoris merita præclarissima quantitate muneris non æquare: si tamen rei ipsius difficillimas specto conditiones, non parvum me meæ industriæ fructum cepisse mihi videor, et, si meæ in vestra obsequia propensissima voluntatis ratio habeatur, non illam majorem esse potuisse, conscientia mea testatur.

de hisce certior fecit.

42 Illud certe a vestra Celsitudine subnixæ precor, ut hanc meam qualemcunque operam benigne adspiciat, meoque nomine carissimo prædecessori ratam commendet; quæ si non in toto effodiendo thesauro felix fuit, sudavit tamen libentissime in parte una, in qua non minus totum spiritum vigilem ac præsentissimum ad opem, ad miracula, ad beneficia præstanda præpotens Martyr * credendus est. Denique, ut eadem opera studiisque omnibus sæpissime uti velit, vehementer opto, ac supplicem a C. V. peto, quam humillime veneror. Dabam Cremonæ xx mensis Decembris die. A. 1650.

* alio habere

C. V.

Devotissimus servus

Franciscus Episcopus Cremonæ.

Maximiliani Henrici in Coloniensi archiepiscopatu decessor Ferdinandus, a quo sacra Geroldi reliquie primo expetitæ in recitatis litteris dicuntur, fuit Guilielmi V Bavarie ducis filius ac Maximiliani Henrici patruus, virtutibus ac pietate insignis, die 15 Septembris anni 1650 vita functus, eique laudatus Maximilianus Henricus, qui ejusdem coadjutor dudum electus proclamatusque fuerat, successit, uti videre licet tom. III Gallie Christianæ auct. col. 715 et sequenti. Nunc cetera subdamus.

Ea reliquie ab archiepiscopi Coloniensis suffraganeo

45 Post hæc sic pergit Reiffenbergius: Redditæ hæc literæ sunt sequente anno, mense Martio, cum, pacato Leodio, ad Ubios Maximilianus Henricus rediisset. Respondit is humanissima epistola Cremonensi præsuli, et gratum pro beneficio animum testatus est: ipsas vero

reliquias Paulo Stravio, Coloniensi suffraganeo (alibi Georgium Paulum Stravium dictum, ac Joppensem etiam episcopum fuisse legi) accurate inspiciendas tradidit; qui pridie Idus Martias pontificali indutus trabea Agrippenensis Collegii templum ingressus recitari primum jussit Cremonenses tabulas; tum principem ad aram accessit, et arcam episcopi annulo quatuor in locis obsignatam resignavit, et Geroldi martyris mandibulam reperit, adjecta hac adversus febriles æstus precatione: « Per merita passionis D. N. I. C. et B. M. semper Virginis, » et B. Geroldi martyris, et omnium SS. liberet » nos Deus ab omni malo febris. Amen. »

44 Eduxit deinde mandibulam Stravius cum tribus, qui ei hærebant, dentibus, rogavitque adstantem medicum, num humani hæc corporis maxilla esset. Annuente medico, Theologiae et Legum peritis monstravit, ac palam deinde declaravit, quam coram videant, ossium partem a divi Geroldi capite præsectam, atque eandem plane esse, cujus literæ Cremonenses meminere: publicum proin eas cultum mereri, atque exponi palam venerationi posse. Tum vitreis illas specularibus inclusas religioso coluit osculo, et præsentibus, idem ut facerent, author fuit. Indita eandem in arcam fuerant Romanorum duorum martyrum, Constantii et Fausti, corpora, quæ e Calixti cœmeterio suis cum sarcophagis, nominibus, et plena sanguinis phiala feliciter eruta lustravit, ac pro legitimis habuit Ghinettus Cardinalis, summi Pontificis in Urbe Vicarius. Hæc ubi eadem diligentia Stravius recognoverat, et tueris sufflit veneratus fuerat, suo rursus annulo obsignata seponi tantisper jussit, dum, impetratis a Pontifice Indulgentiis, publico cultui exponi majore cum celebritate possent.

recognita approbantur. petuntur Indulgentiæ a Romano Pontifice,

45 Implevit hæc Agrippenensis vota Romanus Pontifex anno mdcclm *, quando amplo diplomate culparum penarumque condonationem obtulit omnibus, qui, peccatis rite expiatis, Eucharistiam sumerent, et ante sacra lipsana Deo, quo par est, modo supplicarent. Id ut majore cum apparatu fieret, stratum est eleganti marmore Marianum basilicæ nostræ sacellum, et Geroldo conflatum ex argento signum voluntate et sumptu Catharinæ de Colonia (von Cöllen.) Refert id Geroldum dimidiato corpore, et viatoris specie; caput petasatum est, et dextera scipione instructa; læva pugillares tenet; intra præcordia defixus hæret pugio, atque e pectore per crystallum reliquæ tralucet: subjecta hermæ huic basis, in qua præter argentea toreumata hæc ex eodem metallo legitur subscriptio: S. GEROLDUS CIVIS COLONIENSIS. Æri deinde eadem incisa fuit imago, atque una cum vitæ synopsis et precationis formula distributa in vulgus.

isique rependitur ornatum sacellum, paratur Lipsanothea argentea. * l. mdcclm.

46 Imaginum istarum exemplar præ manibus habeo beneficio supra laudati R. P. Augustini Aldenbruck, in quo præter precationem, num. 45 jam recitatam, hæc præterea legitur ex communi Martyrum: Præsta, quæsumus, Omnipotens Deus, ut, intercedente B. Geroldo martyre tuo, et a cunctis adversitatibus liberemur in corpore, et a pravæ cogitationibus mundemur in mente. Per Dominum etc. Synopsis vero Vitæ sumpta est ex Philippi Ferrarii Catalogo Sanctorum Italiae, cujus verba dedi num. 2. Porro ne quid curiosus hagiophilus desideret, ipsam statuæ iconem, prætermisisti, quæ, monente eodem Augustino

quam hic subijcimus

A *stino Aldenbruck, solum in die exaltationis inclusarum reliquiarum addita fuere, chalcographo nostro imitandam dedi, qualem hic exhibeo.*

B cum paucis ad eam annotatis.

47 Addo etiam ejusdem eruditū viri ad eandem statuam in litteris ad me datis annotationes. Basi (inquit) statuæ, quæ (basis scilicet) ex ligno elaborata affabre est, atque argenteo toreumate, et in medio lamella ejusdem metalli majuscula est exornata, sicarios in Sanctum irruentes eumque confodientes exhibente, hæc dumtaxat characteribus ex argento fuis superne leguntur inscripta: SANCTUS GEROLDUS MARTYR CIVIS COLON; sed statua ipsa tota argentea est, gladio, scipione, stella etc. inauratis, estque majoris etiam (quam basis) formæ, ut icon exhibet, ac sedecim facile librarum, Catharinæ de Colonia, vulgo Von Cöllen, donum. Hactenus ipse. Lamellæ locum in basi data icon manifeste exhibet, sed is in eadem icone arctior erat, quam ut Sancti cædis imaginem capere posset, similisque ratio obtulisse videtur, ne prædicta inscriptio eidem iconi adderetur.

Anno 1632 archiepiscopus Colonien-
sis suos publicis litteris
* l. sextum
decimum

48 Redeo ad Reiffenbergii narrationem, in qua ipsa earundem S. Geroldi reliquiarum exaltationis solemnitas exponitur. Illius verba accipe. Præstitit sacræ huic ovationi archiepiscopus septimum decimum * Kal. Quintileis, qui tunc in Dominicam quartam post Pentecosten incurrebat. Hic subduntur archiepiscopi pro ea celebranda litteræ publicæ, quarum exemplar tunc typis vulgatum habeo, atque hic subnecto, recisis brevilitatis causa aliquot ejusdem archiepiscopi titulis, qui ad præsens argumentum nil faciunt.

Maximilianus Henricus, Dei et Apostolicæ Sedis gratia electus et confirmatus sanctæ Colonien-
sis ecclesiæ archiepiscopus, sacri Romani Imperii princeps Elector, et per Italiam archicancellarius etc. etc. venerabili clero et universis ac singulis Christi-fidelibus civitatis et archidieccesis nostræ Colonien-
sis salutem in Domino sempiternam.

ad solemnitatem translationis earundem reliquiarum,

49 Dum periculosæ febres in civitate et archidiecesi nostra Colonien-
si grassantur, opportune divina Bonitas offert cælestem medicum S. Geroldum, patria Colonien-
sem, martyrem Cremonensem, qui cum in Italia soleat innumeros ab omni genere febrium invocatus suo patrocinio liberare, speramus, non minus in
Octobris Tomus III.

patria sua, dummodo legitime colatur, civibus suis, iisdem morbis conflictantibus, opitulatur. Cujus sacræ reliquiæ Cremona translate, et a nostro in Pontificalibus simul et spiritualibus Vicario generali diligenter examinatæ et approbatæ, ut culta majore honorentur, Sanctissimus D. N. Innocentius divina providentia Papa X pro festo translationis dicti S. Geroldi M. (quod Dominica iv post Pentecosten, quæ est xvi dies mensis Junii, sollemniter apud Patres Societatis Jesu celebrabitur) omnibus Christi-fidelibus confessis et sacra Communione refectis, et dictum Martyrem ibidem colentibus, plenarias Indulgentias clementer imperitur hoc tenore.

AUCTORE
C. S.

50 « Innocentius Papa X Universis Christi-
» fidelibus præsentibus litteras inspecturis Salu-
» tem et Apostolicam benedictionem. Ad au-
» gendam fidelium religionem, et animarum
» salutem cælestibus Ecclesiæ thesauris pia
» charitate intenti, omnibus utriusque sexus
» Christi-fidelibus, vere pœnitentibus et con-
» fessis, ac sacra Communione refectis, qui ec-
» clesiam domus Presbyterorum Societatis Jesu
» Coloniensium die festo translationis S. Ge-
» roldi M. a primis vesperis usque ad occasum
» solis festi hujusmodi devote visitaverint, et
» ibi pro Christianorum principum concordia,
» hæresum exstirpatione et S. Matris Ecclesiæ
» exaltatione pias ad Deum preces effuderint,
» plenariam omnium peccatorum suorum in-
» dulgentiam et remissionem misericorditer in
» Domino concedimus: Præsentibus pro una
» vice tantum valituris. Volumus autem, quod,
» si pro impetratione, præsentatione et ad-
» missione, seu publicatione præsentium ali-
» quid vel minimum detur, aut sponte oblatum
» recipiatur, præsentibus nullæ sint eo ipso.
» Data Romæ apud S. Mariam Majorem sub
» annulo Piscatoris die xxv Novembris. Anno
» MDCCL Pontificatus nostri viii.
» Gratis pro Deo etiam scriptura. Franc.
» Caetanus. »

propositis
etiam Indul-
gentiis pleni-
ariis ab Inno-
centio X con-
cessis,

51 Hisce rursus subdit archiepiscopus: invitavit et hortatur. Omnes igitur parochos et concionatores hortamur in Domino, ut auditores suos ad hunc sanctum Civem suum honore congruo excipendum, colendum et invocandum inflamment, ut, sicut hactenus Cremonam sæpius a febribus et hostium incuris liberavit, ita patriæ suæ deinceps custos, tutor et advocatus esse dignetur. In quorum fidem has per supradictum nostrum in pontificalibus vicarium subscribi fecimus. Coloniae 1 Julii anno MDCCL.

Georgius Paulus Stravius episcopus
Joppensis, suffraganeus Colonien-
sis et vicarius generalis etc.

Sequitur denique Germanico sermone invitatio populi ad eandem sollemnitatem pie celebrandam, sanctumque Geroldum, celebrem apud Cremonenses adversus febres patronum, adversus easdem invocandum. Nunc ad ipsam sollemnitatem tandem perveniamus, referente ex Collegii Agrippinensis litteris annuis eodem Reiffenbergio.

52 Profestus interea cum fulsisset dies, Stravii permisso consecrata est statua argentea, quæ Geroldi complexura erat reliquias. Excitatum deinde in aræ principis meditullio pegma eximio opere, cui purpureum insistebat cono-

Exponuntur
translationis
festivitas, sa-
cer apparatus,

AUCTORE
C. S.

peum, quod Geroldi simulacrum exciperet, et affluenti populo editore e loco ostenderet. Subjecta uncialibus literis hæc visebatur inscriptio : S. GEROLDUS MARTYR CREMONENSIS, PATRIA COLONIENSIS, PATRONUS CONTRA FEBRES. Secuta est æris campani compulsatio diuturnior, et jucunda fidium, nervorum, cornuum, ac vocum concertatio, quæ ad duas ferme horas protracta mirifice audientium animos auresque tenuit. Vix alias Agrippinensis civitas majoribus incedere lætitiis visa est. Civium, finitimorumque hominum ad sacra tribunalia concursus fuit maximus, quem dies postera sub Sacro musico, et consecuta paulo post panegyri eum in modum auxit, ut non tantum inferior basilicæ ambitus, sed chori etiam pensiles ac proxima fornicis odea referta essent hominibus, essentque plurimi, qui templi, ceteroqui amplissimi, spatiis exclusi foris cogerentur præstolari, dum egressuri locum facerent.

concursum
pietasque populi,
et oblectamenta
beneficia,

B

53 Qui sacram Synaxim Dominico die frequentarunt, a sex millium numero haud longe abfuere. Nulla hic loci Paschalis festivitas tanta est hominum celebrata frequentia, nulla majore cum civium fructu, nulla pari aut concursu aut congratulatione : quo plurimum contulit, quod Geroldum populus non modo susciperet ut Sanctum, sed et ut civem amaret. Ingens certe facta est animorum commotio, cum, peractis omnibus, Ambrosianum concineretur carmen, et Marianum ad sacellum Divi signum a linteatis deferretur. Eminebant isthic in ara statuae complures, quarum aliæ sicarios, aliæ Geroldum cum cælesti genio, palmam præferente, representarent. Reliquiæ sublimiore loco intra aram conditæ, atque octo integros dies catechetica juvenutis cantu et cereis votivis honoratæ sunt. Vulgavit tum Crombachius noster, uti de se ipso in Annalibus perhibet, Vitam Geroldi idiomate vernaculo (*de qua sæpe mentionem feci*) atque eo cum fructu tradidit clientibus, ut certatim conquisitæ fuerint Sancti imagines, et ingens febrientium numerus consauerit.

maxime in
depellendis
febris,

C

54 Fuit etiam in his mulier gravida et partui propinquans, quæ aliis cum symptomatis periculosam insuper febrem contraxerat : jam eo invaluerat morbi vis, ut deesset officio stomachus, et cibi nihil retineret aut digereret. Humana remedia cum ipse desperaret medicus, sacer-

sacerdotum nostrorum aliquis auctor extitit D femine, ut hausta aqua Ignatii, Divo huic et Geroldo religionem annum voveret, ac tum demum se fati cælestibus permitteret. Vix votum conceperat mulier, et lympham hauserat, cum extemplo obsecutus est stomachus, retinuit aquam, et nauseam posuit; atque alterum intra mensem feliciter effudit fœtum puerpera. Tota dein urbe febrium resedit æstus, et malum per viciniam grassari desiit. Quod ubi Belgis Gallisque nuntiatum est, plures etiam in horum provinciis extitere, qui Geroldo depulsæ febris beneficium grati adscriberent.

quibus etiam
archiepiscopus
illius operæ
se liberatum
agnovit.

55 Ipse Coloniensis archiepiscopus Maximilianus Henricus, cum Hildesino ex itinere periculosam retulisset febrem, neque internos ob æstus claudere amplius in somnum oculos posset, afferri Bonnam Geroldi maxillam petiit, et piacularibus perfunctus obsequiis, mox noctu quievit; et sublatis paulo post sanguinis commoti intemperis, totus convaluit. Agnovit se voti reum, misitque quinquaginta librarum cereum, Bavaricis condecoratum insignibus, et chronica hac spectandum epigrapha : ANATHEMA E SANCTI GEROLDI. Idem princeps, ad Ratisbonensiam paulo post abiturus comitia, noluit se committere itineri, nisi impetrato a collegii Rectore Geroldi dente, quem argento inclusum circumtulit, atque ita salutarem sensit, ut, tametsi quartanam ei febrem ominati essent medici, nihil tamen ille labis hujus ac vitii in sanguine contraxerit, sed sanus, vegetus ac integer iter suum et inierit et confecerit. Ceterum Bonna civitas, ubi archiepiscopus decubuisse supra dicitur, vernacule Bonn etiam dicta, præcipua Electorum Coloniensium sedes est, quatuor milliariibus Germanicis supra Coloniæ Agrippinam ad Rhenum condita.

56 Porro ab isto tempore usque in hodiernum diem nostri Agrippinenses Patres Societatis Jesu festum S. Geroldi quotannis celebrant Officio ritus duplicis, non tamen die 7 Octobris, ut faciunt Cremonensis, sed Dominica secunda Octobris, ab ipsis ejusdem mensis Kalendis numeranda, quasi in diem 11 Octobris incidit, festum SS. Geronis et sociorum MM., eodem die alioquin celebrandum, transfertur in diem posterum. Ita sæpe laudatus Aldenbruckius. F

